

Nr 127

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till instruktion för riksdagens ombudsmän; given Stockholms slott den 8 mars 1957.

Under återopande av bilagda i statsrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed till riksdagens prövning framlägga härvid fogade förslag till instruktion för riksdagens ombudsmän.

GUSTAF ADOLF

Herman Zetterberg

F ö r s l a g
till
instruktion för riksdagens ombudsmän

1 §.

Riksdagens ombudsmän åligge att utöva en allmän tillsyn över lagars, författningars och instruktioners efterlevnad, militieombudsmannen i vad de skola tillämpas i militära mål samt i övrigt av ämbets- och tjänstemän inom försvarsväsendet ävensom av dem som under ämbetsansvar fullgöra uppgifter inom sammanslutningar eller stiftelser, vilka samverka med försvarsväsendet, och justitieombudsmannen i vad de eljest skola av dem, som äro underkastade fullständigt ämbetsansvar, tillämpas, samt att enligt den fördelning nu är sagd vid vederbörliga domstolar i laga ordning tilltala eller låta tilltala dem, som i sina ämbetens utövning av våld, mannamån eller annan orsak begått någon olaglighet eller underlåtit att behörigen fullgöra sina ämbetsplikter; dock vare ombudsmännen, envar i förhållande till den andre, så ock Konungens justitiekansler undantagna från tillsyn.

Står den, över vars åtgärd klagan föres hos ombudsman, för sin ämbetsutövning ej under hans utan under den andre ombudsmannens tillsyn, skall ärendet överlämnas till denne.

Utan hinder av vad ovan sägs äge ombudsman, då han finner särskilda skäl därtill, icke blott avgöra hos honom på grund av förd klagan eller av annan anledning uppkommen fråga, som enligt den nyss angivna fördelningen ej tillhör hans utan den andre ombudsmannens verksamhetsområde, utan även till den andre ombudsmannen hänskjuta fråga, som eljest ej tillhör dennes verksamhetsområde.

Ombudsman är skyldig att avgöra ärende som till honom överlämnats.

2 §.

Vid fullgörande av vad enligt 1 § åligger militieombudsmannen skall han särskilt övervaka efterlevnaden av

strafflagstiftningen för krigsmakten, militära rättegångslagen och därmed sammanhängande författningar;

värnpliktslagen samt på grund därav utfärdade författningar;

bestämmelser om antagande och entledigande av den vid krigsmakten fast anställda personal samt om deltagande i de för krigsmakten anordnade utbildningskurser;

bestämmelser om krigsmäns behandling och omvårdnad;

bestämmelser om förvaltningen av de till försvarsväsendet anslagna medel samt av försvarsväsendet tillhörande fastigheter;

bestämmelser om statens upphandlings- och entreprenadväsende, i vad de äga tillämpning inom försvarsväsendet, om anskaffande, underhåll och vård av materiel, anskaffande och användande av andra förnödenheter samt utförande av arbete för försvarsväsendets behov;

bestämmelser om förråd, utrustning och annat, som avser krigsberedskap; samt

bestämmelser om expedierande av beslut och om förvarande och tillhandahållande såväl av koncept till utgående expeditioner som av andra handlingar.

3 §.

Ombudsman bör förnämligast anmärka och beivra sådana fel, som synas honom antingen härröra från egennytta, vrångvisa, våld eller grov försumlighet eller bereda en allmän osäkerhet för medborgares rättigheter eller, såvitt angår militieombudsmannen, kunna föranleda, att anstalter inom försvarsväsendet icke uppfylla sitt ändamål.

Särskilt bör ombudsman noggrant övervaka efterlevnaden av lagar och författningar angående frihetsberövanden, vare sig tillämpningen handhaves av judiciell eller administrativ, statlig eller kommunal myndighet eller annan som är underkastad ämbetsansvar.

4 §.

Finner ombudsman någon, vars ämbetsutövning står under hans tillsyn, hava felat endast av ovarsamhet, utan vrång avsikt, må han låta bero vid vunnen rättelse eller avgiven förklaring eller vad eljest förekommit i saken.

5 §.

Skulle antingen hela Konungens högsta domstol eller av dess ledamöter en eller flera finnas hava av egennytta, vrångvisa eller försumlighet så orätt dömt, att därigenom någon, emot tydlig lag samt sakens utredda och behörigen styrkta förhållande, mistat eller kunnat mista liv, personlig frihet, ära eller egendom, eller regeringsrätten eller en eller flera av dess ledamöter finnas hava vid prövning av mål låtit sådant förhållande komma sig till last, vare ombudsman såvitt rör hans verksamhetsområde pliktig att vid riksrikt den eller de felande under tilltal ställa samt till ansvar efter lag befordra; och före ombudsmannen då alltid själv talan.

6 §.

Då riksdagens konstitutionsutskott enligt 106 § regeringsformen ställt någon statsrådets ledamot under tilltal av justitieombudsmannen, åligge honom att inför riksrikt den själv föra talan.

7 §.

Har riksdagen, dess bankoutskott eller revisorer förordnat om åtal mot fullmäktig i riksbanken eller i riksgäldskontoret eller mot direktionsleda-

mot i riksbanken eller riksgäldsdirektören och chefen för riksgäldskontoret, där dessa icke äro fullmäktige, eller hava, i sistberörda händelse, fullmäktige i riksbanken beslutit ställa direktionsledamot i banken under tilltal eller fullmäktige i riksgäldskontoret förordnat om åtal mot riksgäldsdirektören och chefen för riksgäldskontoret, åligge det justitieombudsmannen att sådan talan utföra. Yppas anledning till åtal under tid, då riksdagssession ej pågår eller revisorerna icke äro församlade, äge justitieombudsmannen utan särskilt förordnande väcka åtalet.

8 §.

Beslutar riksdagen beivra sådan förbrytelse mot riksdagens, dess kamrars eller utskotts eller någon enskild riksdagsmans frihet, varom förmäles i 110 § första stycket tredje punkten regeringsformen, åligge det justitieombudsmannen att utföra åtalet.

Där kammares talman hos justitieombudsmannen för beivran anmäler störande uppträdande av åhörare till dess överläggningar, ankomme å justitieombudsmannen att tillse, att saken varder i laga ordning behandlad.

9 §.

Tillsynen över kommunala myndigheter och befattningshavare skall ske med beaktande av de särskilda betingelser, under vilka den folkliga självstyrelsen arbetar, och med iakttagande av att den kommunala verksamheten icke onödigt hämmas. I sådana fall, då fråga ej är om frihetsberövande eller uppenbart övergrepp, bör ombudsman ej ingripa innan möjligheten till rättelse genom hänvändelse till kommunal myndighet eller överklagande av sådan myndighets beslut prövats.

10 §.

I andra fall än de i 5 och 6 §§ nämnda äge ombudsman att antingen själv eller genom ombud utföra de åtal, vartill han finner sig föranlåten. I mål, som blivit vid underrätt anhängiggjort, bör ombudsman fullfölja åtal hos högsta domstolen allenast när synnerliga skäl därtill äro. Innan rättegång anställes, bör ombudsman lämna den eller dem, vilka äro i fråga att tilltalas, tillfälle att, inom kort av honom föreskriven tid, inkomma med de upplysningar, till vilka de kunna anse sig befogade. Av ämbetsmännen i allmänhet må ombudsman fordra den lagliga handräckning, som de efter 99 § regeringsformen äro skyldiga att honom lämna, samt av alla fiskaler äska biträde att anställa och utföra åtal efter de föreskrifter, vilka han bör dem meddela. Vid infordrande av förklaring eller upplysning äge ombudsman förelägga vite till högst femhundra kronor; försuttet vite skall på ombudsmans begäran uttagas.

11 §.

Skulle ombudsman någon utan skäl tilltala eller låta tilltala eller genom obehöriga tillmälen och olagliga påståenden förolämpa, vare han, lika med

åklagare i allmänhet, förfallen till ansvar härför efter lag och författningar. För åtal och påståenden, som ombudsmans ombud utföra och framställa i enlighet med och således icke utöver hans föreskrifter, vare han ansvarig.

12 §.

Anföres hos ombudsman klagomål mot någon som för sin ämbetsutövning står under hans tillsyn för utom tjänsten förövat brott eller göres eljest i ärende, anhängigt hos ombudsman, påstående eller yppas misstanke om sådant brott, har ombudsmannen, därest vederbörande, om han skulle vara skyldig till brottet, kan anses i avsevärd mån ha skadat det anseende som innehavaren av tjänsten bör äga, att till behörig åklagarmyndighet överlämna till ärendet hörande handlingar av betydelse för sakens bedömande.

13 §.

Uppkommer fråga om enskilt anspråk på grund av ämbetsbrott eller annat brott, varigenom ämbetsman åsidosatt sin tjänsteplikt, åligge ombudsman att biträda med utredning om brottet, oaktat straff därför förfallit. Sådan skyldighet föreligger dock ej om anspråket är preskriberat eller, då talan därom skall upptagas av underrätt, om det måste anses vara av ringa betydelse för klaganden att hans talan vinner prövning.

14 §.

Ombudsman må, när han för sitt ämbetes utövning det nödigt anser, övertvara domstolars och myndigheters överläggningar och beslut, dock utan rättighet att sin mening därvid yttra, ävensom äga tillgång till alla domstolars, myndigheters samt ämbets- och tjänstemäns protokoll och handlingar.

15 §.

Klagomål, som hos ombudsman anföras, böra vara skriftligen avfattade samt såvitt möjligt med handlingar och bevis styrkta.

Då klagande sådant begär, låte ombudsman meddela honom bevis att han emottagit klagoskriften.

16 §.

Har justitiekanslern lämnat utan avseende någon hos honom av enskild person anmäld klagan, utgöre detta icke hinder för ombudsman att, om saken tillhör området för hans ämbetsutövning, giva klaganden det lagliga biträde, som ombudsmannen må finna utav omständigheterna påkallat.

17 §.

Ombudsman skall årligen företaga inspektionsresor för att göra sig noga underrättad om lagskipningens tillstånd och om de förhållanden i övrigt, som tillhöra området för hans ämbetsutövning.

Ombudsman må även förordna tjänsteman vid sin expedition eller särskilt anlitad utredningsman att företaga tjänsteresa för verkställande i visst fall av undersökning eller utredning, som befinnes önskvärd för ombudsmannens ämbetsverksamhet.

18 §.

Det åligge ombudsman att årligen till riksdagen avlämna ämbetsberättelse, innefattande en allmän redogörelse för förvaltningen av det honom anförtrodda ämbetet, samt däruti med avseende på området för sin ämbetsutövning utreda lagskipningens tillstånd i riket, anmärka bristerna i lagar och författningar samt avgiva förslag till deras förbättring.

Justitieombudsmannen vare ock skyldig att i sin berättelse för riksdagen uppgiva, såväl vilka av föregående riksdagar fattade beslut och gjorda framställningar blivit under det sistförflutna året av Konungen gillade och föranlett bestämmelsers utfärdande eller annan åtgärd, som även vilka beslut och framställningar icke blivit för Konungen föredragna eller av Konungen prövade.

Ombudsmans ämbetsberättelse bör genast vid riksdagens början ingivas för att kunna i tid hänvisas till granskning av lagutskott, dit jämväl i samma ändamål till ombudsmansexpeditionen hörande ämbetsdiarier, protokoll och registratur inlämnas.

19 §.

Finner ombudsman att inom området för hans ämbetsutövning föreligga brister i lagar och författningar eller att eljest någon anstalt är nödig till främjande av allmänt gagn, må han därom göra framställning omedelbarligen till Konungen; redogöre ock i sin berättelse till riksdagen för alla dylika framställningar.

20 §.

Av högsta domstolen given lagförklaring skall av föredraganden opåmint tillställas ombudsmännen, och åligge det den ombudsman, som har att utöva tillsyn över tillämpningen av den lag förklaringen avser, att anmäla förklaringen hos riksdagen och därvid tillkännagiva, om han finner densamma olämplig eller under namn av förklaring ny lag stiftad.

21 §.

Det åligge ombudsman att besöka, militieombudsmannen militärhäkten och arrester samt justitieombudsmannen övriga anstalter och inrättningar, där personer vilka berövats friheten äro intagna, för att göra sig underrättad om de förvarades eller intagnas skötsel och underhåll.

De uppgifter, som enligt 54 § kungörelsen den 19 november 1948 angående den militära rättsvården inkomma till militieombudsmannen, skola av honom granskas.

22 §.

Ombudsman bör med synnerlig uppmärksamhet och nit iakttaga vad till skyddande av tryckfriheten är stadgat.

23 §.

Över alla ärenden, som inkomma till ombudsman, och alla åtgärder, som han vidtager, skall han låta hålla fullständiga anteckningar och likaledes

registratur av utgående expeditioner. Särskilt protokoll skall föras över vad som förekommit vid sådana inspektions- och tjänsteresor, som avses i 17 §.

24 §.

Under den tid ombudsman åtnjuter semester, liksom ock då ombudsman eljest är av laga förfall hindrad att utöva sitt ämbete, skall detta förestås av hans ställföreträdare.

Där arbetets behöriga gång det kräver ävensom då särskilda skäl därtill eljest föreligga må ombudsman uppdraga åt sin ställföreträdare att i den utsträckning som för ändamålet erfordras förrätta å ämbetet ankommande göromål, dock högst under sammanlagt tre månader årligen; och åligge det ombudsman att i sin ämbetsberättelse fullständigt uppgiva, under vilka tidsperioder och av vilken anledning ställföreträdaren sålunda tjänstgjort.

25 §.

Ombudsmans expedition skall vara förlagd till huvudstaden och hållas öppen för allmänheten under den tid ombudsmannen bestämmer.

När ombudsman för ämbetsresa lämnar sin expedition och ej finner skäl att uppdraga åt sin ställföreträdare att förrätta övriga å ämbetet ankommande göromål, skall han bemyndiga en tjänsteman vid expeditionen att under tiden besörja sådana uppskov ej tålande anteckningar och meddelanden, som ej innefatta beslut eller annan ombudsmannen tillhörande ämbetsåtgärd.

26 §.

Å ombudsmans expedition äro anställda de ordinarie tjänstemän som angivas i gällande personalförteckning och därutöver, i mån av behov, icke-ordinarie personal.

27 §.

Ombudsman antager tjänstemännen vid sin expedition.

Ansökan om avsked eller entledigande prövas av ombudsman.

28 §.

Tjänsteman vid ombudsmans expedition vare skyldig att efterkomma ombudsmannens föreskrifter i tjänsten, och äge denne att mellan tjänstemännen fördela göromålen. Ombudsman må bemyndiga kanslichef och byråchef att på eget ansvar vidtaga åtgärd för ärendes beredande.

29 §.

Beträdes kanslichef eller byråchef eller därmed jämställd eller högre tjänsteman vid ombudsmans expedition med ämbetsbrott, som i 25 kap. 1—4 §§ strafflagen omförmäles, sker åtal därför vid Svea hovrätt.

30 §.

Åsidosätter annan tjänsteman vid ombudsmans expedition än i 29 § sägs av försummelse, oförstånd eller oskicklighet vad honom åligger enligt lag,

denna instruktion eller annan författning, särskild föreskrift eller tjänstens beskaffenhet eller visar han klandervärt uppförande i tjänsten eller vanvördnad mot förman må den ombudsman, under vilken han lyder, efter omständigheterna döma honom till varning eller till löneavdrag under högst trettio dagar eller till suspension i högst tre månader från tjänst och lön. Har tjänsteman gjort sig skyldig till fel av svårare beskaffenhet eller har han icke låtit sig rätta av tidigare ådömd bestraffning, må han dömas till avsättning.

Löneavdrag skall bestämmas till belopp motsvarande A-avdrag enligt avlöningsreglementet för riksdagens verk.

Innan ombudsman prövar fråga om disciplinär bestraffning av tjänsteman, skall denne beredas tillfälle att antingen skriftligen eller, om han det påfordrar eller så prövas lämpligt, vid muntligt förhör inför ombudsmanen, uttala sig om vad som åberopas mot honom. Han må därvid anlita biträde av försvarare.

31 §.

Vidtages åtgärd för att anställa åtal eller inledes disciplinärt förfarande mot tjänsteman vid ombudsmans expedition, äger ombudsman, om särskilda skäl därtill äro, med omedelbar verkan avstänga honom från utövning av tjänsten, dock icke för längre tid än till dess lagakraftägande dom eller beslut föreligger.

32 §.

Vad i 30 och 31 §§ stadgas om tjänsteman gäller icke den som i sin tjänst hos ombudsman är underkastad ansvar såsom krigsman.

33 §.

Över ombudsmans beslut rörande tjänstemans avstängande från tjänstgöring och dömande till varning, löneavdrag, suspension eller avsättning må besvär anföras hos riksdagens bankoutskott.

Besvären skola, vid äventyr av talans förlust, hava inkommit till ombudsmannen inom tre veckor från det klaganden fick del av beslutet. Besvärshandlingar må till ombudsman inlämnas genom bud eller insändas med posten i betalt brev och skola anses ingivna av den som undertecknat besvärsskriften. Handlingarna skola anses inkomna då handlingarna eller avi om försändelse, i vilken handlingarna finnas inneslutna, avlämnats till ombudsmannen eller dennes expedition. Ombudsmannen har att så snart ske kan överlämna besvären jämte eget utlåtande till bankoutskottet.

Denna instruktion träder i kraft den dag, då Konungen låtit i riksdagen uppläsa öppet brev att kungörelse utfärdats om ändrad lydelse av 96 och 99—101 §§ regeringsformen.

Genom instruktionen upphäves instruktionen för riksdagens justitieombudsman den 14 mars 1941 (nr 140) och instruktionen samma dag för riksdagens militieombudsman (nr 141).

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 mars 1957.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, HEDLUND, PERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, NÄSGÅRD, KLING.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, fråga om *ny instruktion för riksdagens ombudsmän*. Föredraganden anför följande.

Vid 1956 års riksdag antogs såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling ett förslag till ändring av 96 § regeringsformen, enligt vilket riksdagens ombudsmän skall efter den instruktion riksdagen utfärdat ha tillsyn över dem som i allo är underkastade ämbetsansvar. Sammansatt konstitutions- och första lagutskott, som behandlade ärendet, förklarade sig i sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 2) anse att vissa föreskrifter, som begränsade JO:s tillsyn, erfordrades för att trygga den kommunala självstyrelsen. Föreskrifter i sådant avseende skulle enligt utskottets mening lämpligen kunna införas i instruktion, enär tillsynen enligt 96 § regeringsformen skall ske efter den instruktion riksdagen utfärdat. Utskottet uttalade att utformningen härav syntes böra ske genom särskild utredning i samråd med representanter för de kommunala förbunden. I skrivelse den 31 maj 1956 (nr 342) anhöll riksdagen under återopande av utskottets utlåtande hos Kungl. Maj:t om den ytterligare utredning, varom anförts i utlåtandet.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallades i juli 1956 såsom sakkunniga att verkställa den begärda utredningen justitierådet Nils Beckman, tillika ordförande, samt ledamoten av riksdagens första kammare cementgjutaren Emil Ahlqvist, ledamoten av riksdagens andra kammare professorn Elis Håstad, andre vice talmannen hemmansägaren Gunnar Lodenius och ledamoten av riksdagens första kammare häradshövdingen Erik Alexanderson. Till sekreterare åt de sakkunniga förordnades hovrättsassessorn Bertil Holmquist.

Kommittén har under utredningsarbetet samrått med representanter för de kommunala förbunden. Förbunden företrädde därvid, svenska landskommunernas förbund av andre vice talmannen Anders Olsson, ledamoten av

riksdagens första kammare Rudolf Anderberg och förste sekreteraren Fritz Kaijser, svenska landstingsförbundet av ledamoten av riksdagens andra kammare Erik Fast, ledamoten av riksdagens första kammare Rune Johansson och förbundsdirektören Ivar Dahlgren samt svenska stadsförbundet av borgarrådet Hjalmar Mehr, konsuln Carl Petri och sekreteraren Sten-Sture Landström.

Representanterna för kommunförbunden har uttalat att — sedan riksdagen som vilande antagit den grundlagsändring som de tre kommunförbunden ursprungligen avstyrkt och det sålunda endast återstått att i enlighet med riksdagens önskan biträda med samråd om utformningen av instruktionsbestämmelser om ombudsmännens tillsyn på det kommunala området — de under sålunda givna förutsättningar och sedan av dem till kommittén framförda önskemål beaktats kunde i huvudsak biträda kommitténs förslag.

Kommittén har den 16 januari 1957 avlämnat betänkande med förslag till instruktion för riksdagens ombudsmän (SOU 1957: 2).

Över betänkandet har efter remiss yttranden avgivits av justitieombudsmannen, militieombudsmannen och delegerade för riksdagens verk samt, såvitt rör ombudsmännens tillsyn på det kommunala området, de tre kommunförbunden.

Jag anhåller nu att få upptaga kommitténs förslag till behandling.

Kommittén

Efter en redogörelse för den hittillsvarande behandlingen av frågan om JO:s tillsyn på det kommunala området (betänkandet s. 46—56) anför kommittén, att allmän enighet torde råda om att tillsynen över kommunala myndigheter och befattningshavare *icke får utövas* så att den kommunala självstyrelsen därigenom inkräktas.¹ Dessutom är man ense om att JO:s tillsyn bör vara oinskränkt beträffande frihetsberövanden. Vikten av en tillsyn såvitt angår frihetsberövanden har kommittén funnit anledning att särskilt betona genom tillägg till 3 § i förslaget till instruktion för ombudsmännen. Enligt sakens natur omfattar detta tillägg all frihetsberövande verksamhet under JO:s tillsyn och sålunda även frihetsberövanden som verkställas vid enskilda anstalter, vilkas verksamhet är underkastad ämbetsansvar.

Det har syntts kommittén naturligt att reglera tillsynen över kommunala myndigheter så att de *särskilda betingelser*, varunder den kommunala självstyrelsen utövas, beaktas. De kommunala förtroendemännen utses genom val allenast för viss tid samt är i princip oavlönade. Deras verksamhet är föremål för insyn från kommunmedlemmarnas sida på ett helt annat sätt än som är fallet med statlig förvaltningsverksamhet. Den lokala pressen har genom förbindelser med olika intressegrupper långt större möjligheter till kritik än som erbjüdes i fråga om den statliga förvaltningen. Särskilt i de

¹ Som det endast i undantagsfall ansetts kunna bli fråga om att MO handlägger ärende mot kommunal myndighet eller befattningshavare talas i betänkandet nästan uteslutande om JO.

mindre kommunerna lär det dessutom ofta vara så, att kommunmedlem har möjlighet att, vid missnöje med någon åtgärd av kommunal nämnd eller styrelse, direkt taga kontakt med ordföranden eller någon annan ledamot han känner i nämnden eller styrelsen. På många områden finnes dessutom statliga tillsynsorgan till vilka den missnöjde kan vända sig och som även utan sådan hänvändelse i olika avseenden granskar den kommunala verksamheten. Det är även av betydelse att kommunerna numera fått ökade möjligheter att erhålla råd och anvisningar från de kommunala förbunden. Kommittén understryker i detta sammanhang att den kommunala verksamheten icke får hämmas genom alltför betungande tillsyn. Det ligger nära till hands att anse förhållandena inom den kommunala förvaltningsverksamheten vara så speciella att rättelse i första hand bör sökas med ordinära rättsmedel. Därvid bör även beaktas att JO till skillnad från besvärinstansen aldrig kan undanröja eller ändra ett fattat beslut. Vidare fäster kommittén uppmärksamheten på att den klagandes rätt i många fall kan lättare och bättre tillgodoses genom hänvändelse till kommunal myndighet. Som exempel nämnes det fall att en kommunal tjänsteman vägrat vidtaga viss åtgärd. Det torde vara följdriktigt att den som anser sig förfördelad i sådant fall av JO hänvisas att först vända sig till det kommunala organ, varunder tjänstemannen lyder, för vinnande av rättelse. Förr än så skett är som regel ärendet icke att anse som slutbehandlat av kommunal myndighet.

Innan föreliggande möjlighet till rättelse genom hänvändelse till kommunal myndighet eller överklagande av kommunal myndighets beslut prövats, bör JO enligt kommitténs mening ej ingripa. Har dylik möjlighet till rättelse försumtits, bör ingripande ske allenast om särskilda skäl föranleder därtill. Det får icke bli någon vana att anlita JO i stället för besvärsvägen.

Kommittén anmärker, att det sagda ej innebär att JO skulle vara förhindrad att införskaffa handlingar i ett ärende eller däri begära viss upplysning från en kommunal myndighet eller tjänsteman, innan han beslutar huruvida han skall ingå i vidare prövning av ett klagomål eller ej. Själva klagomålet kan nämligen vara sådant att JO ej därav kan erhålla tillräckligt säker upplysning för sitt ställningstagande. Den klagande påstår t. ex. att han ej fått sin rätt men hans uppgifter är alltför knapphändiga för att kunna läggas till grund för ett slutligt beslut.

I enlighet med vad sålunda anförts och vad tidigare från riksdagens sida framhållits bör enligt kommitténs mening klagomål som regel icke upptagas då möjlighet att hos statlig myndighet överklaga kommunal myndighets beslut ej utnyttjats såvida icke fråga är om administrativt frihetsberövande; om klagorätten utnyttjats bör JO däremot alltid vara oförhindrad att vid prövning av lagligheten av den statliga myndighetens beslut även pröva lagligheten av det kommunala organets beslut.

Vid övervägande av vilka föreskrifter i instruktionen som kan erfordras för sådana undantagsfall, vilka icke bör följa den nyss omtalade regeln utan i likhet med de administrativa frihetsberövandena i första hand bli föremål för JO:s uppmärksamhet, anför kommittén att man närmast har att

tänka på sådana fall, som anges i 2 § av JO:s instruktion, nämligen då fel synes härröra från egennyttia, vrångvisa, våld eller grov försumlighet. Kommittén erinrar emellertid om att det straffrättsliga bedömandet måste bli olika då det gäller en för uppgiften särskilt skolad person, t. ex. en statlig ämbetsman, och en kommunal förtroendemän, som åtminstone innan han får viss erfarenhet lättare kan göra sig skyldig till fel. Med frihetsberövanden synes i överensstämmelse med det förut sagda kunna likställas sådana fall, då uppenbart övergrepp eller därmed jämförlig underlåtenhet föreligger. Sådana fall bör alltså prövas av JO, även om rättelse ej sökts i annan ordning. Såsom övergrepp bör i huvudsak blott räknas sådana fall, då klart missbruk av tjänsteställning föreligger. Kommittén framhåller, att ett övergrepp till sin natur kan vara sådant att rättelse ej kan sökas, t. ex. vid missfirmelse från tjänstemän. Med tillämpning av de principer som sålunda angivits torde JO i många fall, särskilt då det gäller klagomål över smärre formella fel utan saklig betydelse, kunna lämna klagomål utan vidare åtgärd.

Kommittén påpekar, att JO genom det framlagda förslaget erhåller avsevärd frihet att efter eget omdöme begränsa sin tillsyn på det kommunala området. Det är av vikt att JO:s verksamhet på detta område utövas med varsamhet så att den ej verkar hämmande på den kommunala verksamheten. Att denna bedrivs under något friare former än den statliga förvaltningsverksamheten ligger i den folkliga självstyrelsens natur. JO:s ingripanden bör i princip begränsas till mera flagranta fall. Kommittén framhåller vidare att det icke är meningen att JO skall ingå i prövning av skälighetsfrågor, i vilka de kommunala organen bör fritt bestämma, och ej heller i frågor om den kommunala kompetensen, vilka frågor regeringsrätten har att slutligt avgöra.

Om prövning av ett påstått fel utföres av JO i stället för av allmän åklagare, kan detta enligt kommitténs mening även i vissa hänseenden vara av värde ur kommunal synpunkt. JO torde nämligen ha bättre förutsättningar för frågornas principiella bedömande, och hans rätt att efterge åtal är betydligt vidsträcktare än allmän åklagares. Man bör ej heller bortse från att prövning hos JO är kostnadsfri, medan anställande av privat rättegång kan bli ekonomiskt mycket betungande.

Kommittén anför, att det ej låter sig göra att i instruktionen i detalj reglera de fall då JO bör ingripa och de fall då han icke bör ingripa. Emellertid torde de motivuttalanden som fogas till ett instruktionsstadgande vara av särskild betydelse, då det gäller JO:s tillsyn. Man har all anledning att vänta sig att JO skall på ett fullt godtagbart sätt i praktiken omsätta de intentioner, som ligger bakom instruktionsbestämmelserna. JO står för övrigt under kontinuerlig tillsyn av riksdagen. Kommittén tillfogar att det genom den av kommittén förordade utformningen av JO:s tillsyn på det kommunala området klargöres, att missnöjda icke får tillåtas missbruka tillsynen till att diskreditera politiska motståndare eller att i skandaliserings syfte angripa förtroendemän eller tjänstemän.

Vidare framhåller kommittén att JO:s eget initiativ bör vara detsamma i fråga om frihetsberövanden, evad de grundar sig på statligt eller kommunalt beslut. Annars bör JO genom inspektion eller på annat sätt själv taga initiativ beträffande kommunal myndighet, endast då det föranledes av omständigheterna i ett anhängigt ärende eller eljest påkallas av särskilda skäl. JO:s viktigaste tillsynsobjekt inom förvaltningen är nämligen utan tvivel de statliga förvaltningsmyndigheterna, och där bör han sätta in sin av egen drift bedrivna kontrollverksamhet i den utsträckning hans arbetsbörda och tillgången på personal medger det.

Kommittén erinrar vidare om att kommunala förtroendemän kan göra sig skyldiga till fel på grund av bristande erfarenhet. I sådana fall synes åtal sällan behöva tillgripas. En erinran torde mestadels vara fullt tillräcklig.

Utöver den omarbetning av 1955 års instruktionsförslag (SOU 1955: 50 s. 10—45), som utgör en direkt följd av kommitténs ställningstagande till frågan om JO:s tillsynsbefogenhet gentemot kommunala myndigheter och befattningshavare, har kommittén även företagit viss överarbetning av förslaget i övrigt. Så har dock endast skett med stöd av påpekanden i remissyttrandena över förslaget, då dessa varit av den art att det syntes kommittén uppenbart att ändring bort ske. Av de paragrafer i instruktionsförslaget, som av kommittén sålunda befunnits böra jämkas, må här endast nämnas 27 § (26 § i 1955 års förslag). Beträffande denna paragraf anför kommittén (s. 64) att den ändrade lydelsen av paragrafens andra stycke föreslagits av delegerade för riksdagens verk. Delegerade har liksom lönenämnden för riksdagens verk framhållit att fullmaktstjänster icke finnes vid riksdagens verk, varför anledning saknas att inrätta fullmaktstjänst hos ombudsman. Delegerade och lönenämnden har vidare, såvitt angår MO, avstyrkt ett i 1955 års betänkande upptaget förslag om inrättande av kanslichefstjänster. Lönenämnden har förordnat att den nuvarande byråchefstjänsten hos MO i stället tillsättes genom förordnande för viss tid, medan delegerade föreslagit att MO bör få valfrihet att tillsätta tjänsten i fråga genom förordnande för viss tid eller tillsvidare. Som skäl för sitt förslag har delegerade angivit att det kanske i vissa fall kan visa sig lättare att förvärva för tjänsten lämplig person om möjligheten kvarstår att på sätt hittills skett tillsätta densamma medelst förordnande tillsvidare. Enligt kommitténs mening är de delegerades förslag att föredraga.

Kommittén påpekar, att den omständigheten att kommittén sålunda anslutit sig till delegerades förslag till instruktionstext icke innebär att kommittén tagit ställning till frågan om en kanslichefstjänst bör inrättas jämväl hos MO. Stannar man för att så bör ske torde, enär kanslichefstjänst avses skola tillsättas genom förordnande för viss tid, skäl att upptaga denna anställningsform som alternativ beträffande föreslagen ny byråchefstjänst hos MO ej föreligga, varför i sådant fall sista punkten i andra stycket bör utgå.

Kommittén har med sitt upptagande av delegerades förslag till instruktionstext lika litet som beträffande kanslichefstjänst hos MO tagit ställning till frågan huruvida tjänsten för militär befattningshavare hos MO bör vara en byrådirektörstjänst i lönegrad 33 å löneplan 1, vilket delegerade förordat, eller en byråchefstjänst i lönegrad 37 å samma löneplan i enlighet med MO:s uppfattning och 1955 års förslag. Lydelsen av andra stycket första punkten lämnar valfrihet härvidlag.

Beträffande kommitténs förslag rörande övriga paragrafer torde få hänvisas till betänkandet (s. 60—66).

Yttrandena

Förslaget har vid remissbehandlingen genomgående tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Justitieombudsmannen, militieombudsmannen och delegerade för riksdagens verk har dock beträffande förslagets enskildheter framfört vissa synpunkter och erinringar.

Styrelsen för svenska landskommunernas förbund yttrar, att styrelsen i sitt yttrande över 1955 års sakkunnigbetänkande angående justitieombudsmannainstitutionen m. m. instämde i vad styrelsen för svenska stadsförbundet anfört i yttrande över sagda betänkande och därmed avstyrkte förslaget om utsträckning av JO:s tillsyn till det kommunala området — med undantag dock för fall av administrativt frihetsberövande. Någon anledning att nu intaga annan ståndpunkt i principfrågan föreligger ej. 1956 års riksdag har emellertid såsom vilande antagit förslag till sådan grundlagsändring, att även kommunala myndigheter och befattningshavare — med undantag av ledamöter i de beslutande församlingarna — skall ställas under JO:s uppsikt i den mån ämbetsansvar föreligger för dem. Med hänsyn härtill och då det nu framlagda förslaget tillkommit i samråd med representanter för de tre kommunförbunden, vilkas synpunkter beaktats i det nu utarbetade förslaget till föreskrifter för JO:s tillsyn över kommunalförvaltningen, anser sig styrelsen icke kunna resa någon erinran mot kommitténs förslag till instruktion för riksdagens ombudsmän, såvitt detta rör ombudsmännens tillsyn över kommunalförvaltningen. Härvid förutsätter styrelsen att JO:s tillsyn över kommunalförvaltningen i realiteten får den begränsning, varåt det sist avgivna betänkandet ger uttryck, och sålunda för att begagna den föreslagna instruktionsregelns ordasätt, utövas med beaktande av de särskilda betingelser under vilka den folkliga självstyrelsen arbetar och med iakttagande av att den kommunala verksamheten icke onödigt hämmas.

Styrelsen för svenska landstingsförbundet hänvisar till att samråd i ärendet ägt rum med, bland andra, representanter för svenska landstingsförbundet. Dessa har — i det läge frågan om JO:s uppsikt över kommunala befattningshavare efter 1956 års riksdagsbeslut befinner sig — ansett sig kunna godtaga det nu föreliggande förslaget. Styrelsen, som på sin tid avstyrkt en utsträckning av JO:s tillsyn med avseende å den kommunala verk-

samheten, utom i vad gäller frihetsberövanden, delar den ståndpunkt dess representanter vid överläggningarna intagit och kan sålunda för sin del tillstyrka den i betänkandet föreslagna utformningen av instruktionen för JO i vad avser dennes tillsyn på det kommunala området. *Styrelsen för svenska stadsförbundet* erinrar om att styrelsen i sitt yttrande över 1955 års sakkunnigbetänkande avstyrkt förslaget om utsträckning av JO:s tillsyn till det kommunala området — med undantag dock för fall av administrativt frihetsberövande. Styrelsen vidhåller detta principiella ställningstagande. Då emellertid 1956 års riksdag antagit ett vilande förslag till grundlagsändring, enligt vilket även kommunala befattningshavare — med undantag av ledamöter i de beslutande församlingarna — skall ställas under JO:s uppsikt i den mån ämbetsansvar föreligger för dem, ser styrelsen med tillfredsställelse att man försöker trygga den kommunala självstyrelsen genom att i instruktionen för riksdagens ombudsmän införa föreskrifter, som begränsar JO:s tillsynsbefogenhet på det kommunala området. Det i samråd med representanter för de tre kommunförbunden utarbetade förslaget till dylika föreskrifter synes under sålunda givna förhållanden i allt väsentligt vara tillfredsställande ur kommunal synpunkt. Med hänvisning till de genom 1956 års riksdagsbeslut ändrade förutsättningarna anser sig styrelsen därför böra tillstyrka kommitténs förslag till instruktion för riksdagens ombudsmän, såvitt rör dessas tillsyn på det kommunala området.

Beträffande 13 § instruktionsförslaget, vilket stadgande reglerar frågan huruvida ombudsman skall, för att bistå målsägande som gör gällande enskilt anspråk på grund av någon befattningshavares förment felaktiga förfarande i tjänsten, vara skyldig att verkställa utredning rörande det påstådda brottliga förfarandet även i fall där på grund av redan inträdd preskription straffansvar icke kan utkrävas yttrar *militieombudsmannen* att stadgandet synes böra kompletteras sålunda att efter ordet »ämbetsbrott» i den inledande satsen »Uppkommer fråga om enskilt anspråk på grund av ämbetsbrott — — —» inskjutes »eller annat brott, varigenom ämbetsman åsidosatt sin tjänsteplikt,». Att stadgandet bör ha den förutsatta innebörden synes vara desto mera klart som, då fråga uppkommer om enskilt anspråk på grund av förment felaktigt förfarande av befattningshavare i tjänsten, det ofta icke utan mera ingående utredning kan avgöras, huruvida det föreligger allmänt brott varigenom befattningshavaren även åsidosatt sin tjänsteplikt eller det föreligger — s. k. självständigt — ämbetsbrott.

Under hänvisning till innehållet i 27 § instruktionsförslaget ifrågasätter *justitieombudsmannen* lämpligheten av att föreskrifter rörande sättet för tillsättning av tjänstemän vid ombudsmannaexpeditionerna intagas i instruktionen för ombudsmännen. Detta skulle nämligen medföra, att varje ändring i fråga om formen för tillsättningen av någon tjänst nödvändiggjorde, att jämväl instruktionen ändrades. Föreskrifter om sättet för tillsättning av tjänstemän synes ha sin plats i avlöningsreglementet med tillhörande tjänsteförteckning.

Militieombudsmannen yttrar beträffande samma paragraf.

I 27 § andra stycket, vilket stadgande motsvaras av 26 § andra stycket i 1955 års förslag, meddelas bestämmelser om tillsättande av tjänstemän vid ombudsmännens expeditioner. Om vid antagande av instruktionen detta stadgande får den avfattning det erhållit i det nu framlagda förslaget lär däri-genom indirekt bliva utsagt att den nuvarande byrådirektörstjänsten vid militieombudsmansexpeditionen icke, såsom föreslogs i det betänkande var-med det tidigare instruktionsförslaget framlades, skall utbytas mot en byrå-
chefstjänst i lönegraden Ca 37. 1956 års sakkunniga ha framhållit att de i fråga om avfattningen av det nu avsedda stadgandet anslutit sig till det förslag som därutinnan av delegerade för riksdagens verk framstälts i ett av delegerade över 1955 års förslag avgivet yttrande, vari beträffande den ifrågavarande byrådirektörstjänsten icke föreslogs annan ändring än tjäns-tens uppflyttande i lönegrad Ca 33. De sakkunniga anföra emellertid vidare att de med sitt upptagande av de delegerades förslag till instruktionstext, lika litet som beträffande inrättandet av en kanslichefstjänst vid militieom-budsmansexpeditionen tagit ställning till frågan huruvida den nu nämnda tjänsten borde vara en byrådirektörstjänst i lönegraden Ca 33 å löneplan 1 eller en byråchefstjänst i lönegraden Ca 37 å samma löneplan. De sakkun-niga tillägga härvid att lydelsen av andra stycket första punkten lämnade valfrihet härutinnan. Detta sistnämnda uttalande torde icke vara hållbart. I andra stycket första punkten föreskrives att byråchefer vid ombudsmän-nens expeditioner skola tillsättas genom förordnande tills vidare och tjänste-tillsättning i sådan ordning kan författningssenligt icke ifrågakomma beträffande å löneplan 1 upptagna tjänster vid riksdagens verk. För bedö-mande av huruvida någon ändring härutinnan kommer att ske beträffande motsvarande tjänster å de tilltänkta nya löneplanerna torde för närvarande icke föreligga tillräckligt underlag och denna fråga har för övrigt överhuvud-taget icke berörts i betänkandet. Vidare kan tilläggas att det icke i något sammanhang uppkommit fråga om att den nu åsyftade tjänsten skulle till-sättas genom förordnande vare sig för viss tid eller tills vidare. Det oaktat har den i andra stycket andra punkten upptagna bestämmelsen, enligt vilken en av byråchefstjänsterna vid militieombudsmansexpeditionen alternativt må tillsättas genom förordnande för viss tid, givits sådan avfattning att stadgandet skulle, om den nuvarande byrådirektörstjänsten ombildas till en byråchefstjänst, komma att bli tillämpligt även beträffande denna byråchefts-tjänst.

I nu förevarande sammanhang anser jag mig vidare böra framhålla att jag då delegerade för riksdagens verk till handläggning förehade den remiss, som föranledde delegerades ovannämnda yttrande över 1955 års förslag, till protokollet uttalade att enligt min mening vad av utredningsmännen före-slagits beträffande militieombudsmansämbetets personalorganisation borde till alla delar genomföras, därvid jag hänvisade till vad från min sida anförts i ett i betänkandet återgivet yttrande till utredningsmännen (SOU 1955: 50 s. 122 ff.) ävensom i yttrande till Eders Kunql. Maj:t över samma betän-kande. De synpunkter som jag i dessa mina yttranden framfört vill jag allt-jämt med bestämdhet vidhålla.

Av skäl som framgå av vad nu anförts måste uppenbarligen, om det i 27 § andra stycket i instruktionsförslaget upptagna stadgandet icke blir föremål för erforderlig omredigering, ståndpunktstagandet till utformningen av detta stadgande anstå till dess hithörande i den blivande löneplansrevisionen in-gående frågor blivit slutgiltigt lösta. För min del vill jag ifrågasätta huru-vida anledning föreligger att, i den utsträckning som skett, i instruktionen

upptaga bestämmelser om de anställningsformer som skola tillämpas beträffande ordinarie befattningar vid ombudsmansexpeditionerna. Det må i detta sammanhang framhållas att genom stadgande i 26 § i instruktionsförslaget fastställs bland annat att å ombudsmans expedition äro anställda de ordinarie tjänstemän som angivas i gällande personalförteckning. I den mån i tillämplig personalförteckning är fullständigt angivet vilken anställningsform som i det föreliggande fallet skall komma till användning synes det knappast kunna förefinnas något praktiskt behov av att även i instruktionen meddelas bestämmelser i enahanda hänseende. Beträffande tjänster som skola tillsättas genom förordnande för viss tid eller tills vidare innehålla personalförteckningarna — i varje fall de som ansluta sig till nu tillämpat lönegradssystem — fullständiga och bindande anvisningar om den tillsättningsform som skall användas. Däremot förhåller det sig annorlunda beträffande sådana ordinarie tjänster som enligt 5 § avlöningsreglementet för riksdagens verk skola tillsättas medelst fullmakt eller konstitutiorial. Då det gäller sådana tjänster torde finnas anledning att — i anslutning till nu tillämpad ordning enligt vilken fullmaktstjänster icke finnas inrättade vid riksdagens verk — i instruktionen upptaga föreskrift om att nu avsedda tjänster skola tillsättas medelst konstitutiorial. Enligt min mening bör således 27 § andra stycket i instruktionsförslaget ersättas med en bestämmelse av förslagsvis följande lydelse: Ordinarie tjänsteman, som icke enligt gällande personalförteckning skall tillsättas genom förordnande för viss tid eller tills vidare, tillsättes genom konstitutiorial. Efter en omformulering av det i instruktionsförslaget upptagna stadgandet i enlighet med vad nu angivits lär hinder icke föreligga för ett ståndpunktstagande till instruktionsförslaget utan att den slutliga lösningen av hithörande lönefrågor behöver avvaktas.

Delegerade för riksdagens verk anför beträffande frågan om personalorganisationen vid ombudsmannaexpeditionerna följande.

I det nu föreliggande förslaget hava 28 §, 29 § andra, tredje och fjärde styckena, 30 § samt 31 § andra stycket i 1955 års förslag uteslutits, varjämte 26 §, 29 § första stycket och 31 § första stycket ändrats. (Jfr de nya 27, 25 och 24 §§.) Därmed har 1956 års kommitté i huvudsak anslutit sig till de ändringsförslag, som delegerade framlade i sitt utlåtande den 8 februari 1956 angående justitieombudsmannainstitutionen m. m. Med hänsyn till att det näppeligen kan vara riktigt att i en instruktion, vilken antages av riksdagen under medverkan av Kungl. Maj:t, reglera en fråga som det tillkommer riksdagen att ensam avgöra, torde emellertid även bestämmelsen i den nya 27 § andra stycket böra utgå. Härför talar också den omständigheten att det icke synes lämpligt att fastställa anställningsformerna för de ordinarie tjänstemännen vid JO:s och MO:s expeditioner i en instruktion som den nu förevarande; personalens sammansättning liksom i viss mån även anställningsformerna måste nämligen smidigt kunna anpassas efter de från tid till annan växlande behoven. Det må i detta sammanhang nämnas, att sedan 2 § och 5 § 1 mom. avlöningsreglementet för riksdagens verk numera undergått en formell ändring, gällande avlöningsbestämmelser innehålla erforderliga föreskrifter om de anställningsformer, vilka skola tillämpas för tjänster som upplagits å tjänste- och personalförteckningarna för ombudsmännens expeditioner. Man får utgå från att detta kommer att bli fallet även med blivande avlöningsbestämmelser för dessa verk. — I övrigt kunna delegerade tillstyrka godkännande av instruktionen i vad den äger samband med personalorganisationen vid JO:s och MO:s expeditioner.

I sitt förenämnda utlåtande biträdde delegerade vad 1955 års sakkunniga föreslagit angående personalorganisationen för justitieombudsmannens expedition. Förslaget innebar att personalförteckningen för nämnda expedition skulle upptaga följande tjänstemän å ordinarie stat:

Gällande stat		Föreslagen stat	
Tjänstemän å ordinarie stat		Tjänstemän å ordinarie stat	
1 byråchef	Cr 13	1 kanslichef	Cp 15
1 byrådirektör	Ca 33	2 byråchefer	Cr 13
1 kansliskrivare	Ca 15	2 sekreterare	<i>högst</i> Cr 8
1 expeditionsvakt	Ca 11	1 kansliskrivare	Ca 15
		1 expeditionsvakt	Ca 11
		1 kanslibiträde	Ca 11
		Tjänsteman å övergångsstat	
		1 byrådirektör	Ca 33

Delegerade underströko att sekreterartjänsterna i regel borde placeras i lönegraden Cr 5 och att en placering i Cr 8 borde ifrågakomma endast under förutsättningar, som 1955 års sakkunniga angivit.

I det nu remitterade betänkandet uttalar 1956 års kommitté att den av 1955 års sakkunniga förordade personalförstärkningen syntes nödvändig, även om JO:s tillsyn över den kommunala förvaltningen i enlighet med det nu framlagda förslaget ej skulle få fullt samma omfattning som nämnda sakkunniga tänkt sig. Delegerade vilja i anslutning härtill meddela, att justitieombudsmannen i skrivelse till delegerade den 29 oktober 1956 anfört, under hänvisning till en av honom den 13 april 1956 avlåten skrivelse till riksdagens bankoutskott, bl. a. att en omedelbar väsentlig förstärkning av personalen å justitieombudsmansexpeditionen i enlighet med 1955 års förslag påkallades även vid nu rådande arbetsuppgifter. Under åberopande härav hemställde justitieombudsmannen, att delegerade ville hos riksdagen föreslå omorganisation av justitieombudsmansexpeditionen i enlighet med 1955 års förslag, att träda i kraft den 1 juli 1957.

I likhet med 1956 års kommitté anse delegerade, att den föreslagna utökningen av personalen vid JO-expeditionen bör genomföras, oaktat att enligt det remitterade förslaget JO:s arbetsuppgifter komma att något begränsas i jämförelse med 1955 års förslag.

Vad angår personalförteckningen för militieombudsmansexpeditionen hava delegerade icke heller funnit anledning att nu förorda någon ändring av det förslag, som delegerade framlade i sitt förenämnda utlåtande den 8 februari 1956.

Delegerade vilja emellertid erinra om att förslag till nya löneplaner förelagts riksdagen i årets statsverksproposition (För flera huvudtitlar gemensamma frågor, punkten 4). Sålunda föreslås att löneplanerna 1 och 2 i statens grundlöneförordning, vilken äger tillämpning jämväl vid riksdagens verk, skola ersättas av två nya löneplaner, betecknade A och B. Förslaget grundar sig på en överenskommelse med statstjänstemännens huvudorganisationer. Sagda överenskommelse innehåller vissa regler för överflyttning av tjänstemän å nuvarande löneplan 2, i den mån de tillhöra någon av lönegraderna 1—12, till den nya löneplan A och av högre tjänstemän till den nya löneplan B.

Så snart Kungl. Maj:t framlagt proposition angående ny instruktion för riksdagens ombudsmän samt till följd av den blivande löneplansrevisionen

uppkomna frågor kunna överblickas, hava delegerade för avsikt att genom skrivelse till riksdagens bankoutskott förelägga riksdagen förslag till ändrade tjänste- och personalförteckningar för ombudsmännens expeditioner. Det är önskvärt att de ändrade tjänste- och personalförteckningarna för JO:s och MO:s expeditioner hinna bliva godkända i så god tid att de kunna tillämpas från och med den 1 juli 1957.

Mot delegerades beslut i vad avsåge personalförteckningen för militieombudsmansexpeditionen anförde *militieombudsmannen* reservation och uttalade, att enligt hans mening 1955 års förslag borde jämväl i nu angivna hänseende till alla delar genomföras.

Departementschefen

Enligt det förslag till ändring av 96 § regeringsformen, som av 1956 års riksdag antogs såsom vilande, skall verksamhetsområdet för riksdagens ombudsmän utvidgas att omfatta även kommunala befattningshavare, som i allo är underkastade ämbetsansvar. För att trygga den kommunala självstyrelsen ansåg riksdagen det emellertid erforderligt med särskilda föreskrifter, som begränsade JO:s tillsyn på det kommunala området. Sådana föreskrifter kunde enligt riksdagens mening lämpligen införas i instruktionen för ombudsmännen, enär tillsynen enligt nyssnämnda lagrum skall ske efter den instruktion riksdagen utfärdar.

Nytt förslag till instruktion för riksdagens ombudsman har nu framlagts av den kommitté, som i enlighet med riksdagens begäran tillsatts för ändamålet. Förslaget har utarbetats i samråd med representanter för de tre kommunförbunden, och de har förklarat sig kunna i huvudsak biträda förslaget.

Såvitt avser tillsynen över kommunala myndigheter och befattningshavare bygger förslaget på grundtanken att tillsynen icke får utövas så att den kommunala självstyrelsen därigenom utsättes för intrång eller den kommunala verksamheten onödigt hämmas. Beträffande frihetsberövanden är det däremot avsikten att JO:s tillsyn skall vara oinskränkt. De särskilda bestämmelserna i förslaget har utformats i överensstämmelse med dessa principer. Förslaget har vid remissbehandlingen i allt väsentligt godtagits. I de yttranden som avgivits av kommunförbunden har därvid understrukits att tillsynen över kommunalförvaltningen bör utövas med beaktande av de särskilda betingelser, under vilka den folkliga självstyrelsen arbetar.

Det bör i princip ankomma på riksdagen att själv uppdraga de närmare riktlinjerna för sina ombudsmäns verksamhet. För detta ändamål framlägges här för riksdagen förslag till ny instruktion i anslutning till kommitténs betänkande. Vid avfattningen av instruktionsförslaget har, för att underlätta riksdagens arbete och utan ställningstagande från Kungl. Maj:ts sida, vissa påpekanden i remissyttrandena beaktats.

Militieombudsmannen har anmärkt på utformningen av 13 § och hemställt att denna paragraf kompletteras att avse — förutom enskilt anspråk

på grund av självständigt ämbetsbrott — jämväl sådant anspråk på grund av annat brott, varigenom ämbetsman åsidosatt sin tjänsteplikt. Paragrafen har jämkats i enlighet med militieombudsmannens hemställan.

I 27 § andra stycket i förslaget har upptagits bestämmelser om tillsättande av tjänstemän vid ombudsmännens expeditioner. Vid remissbehandlingen har de delegerade för riksdagens verk anfört att dessa bestämmelser bör utgå, och att det för riksdagens verk gällande avlöningsreglementet jämte tillhörande tjänste- och personalförteckning redan innehåller erforderliga bestämmelser i detta ämne. På grund av vad delegerade sålunda anfört har det föreslagna stycket i paragrafen uteslutits. I anslutning till 27 § har militieombudsmannen även framfört vissa erinringar och önskemål angående personalorganisationen vid sin expedition. Med anledning härav torde få framhållas att de delegerade för riksdagens verk i sitt yttrande uppgivit, att de delegerade genom skrivelse till riksdagens bankoutskott kommer att förelägga riksdagen förslag till ändrade tjänste- och personalförteckningar för ombudsmännens expeditioner. Någon åtgärd krävs alltså icke från Kungl. Maj:ts sida för att hithörande frågor skall komma under riksdagens prövning.

På grund av vad sålunda anförts har, i allt väsentligt i enlighet med kommitténs förslag, inom justitiedepartementet upprättats bifogade *förslag till instruktion för riksdagens ombudsmän*.¹

Föredraganden hemställer, att detta förslag måtte genom proposition föreläggas riksdagen till prövning.

Med bifall till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Torsten Johansson

---

¹ Beträffande innehållet i gällande instruktioner för JO och MO samt 1955 års förslag hänvisas till betänkandet s. 8—43, som på ett överskäldigt sätt belyser olikheterna mellan de skilda texterna.